

STORTINGET

Representantforslag 31 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein
og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:31 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om en ny handlingsplan mot anti- semittisme

Til Stortinget

Bakgrunn

Som det greske, nihodede sjømonsteret Hydra som får to nye hoder hvis ett kuttes av, er antisemittismen et fryktinngytende vesen som opp gjennom historien stadig løfter sitt grusomme hode. Israel–Palestina-konflikten er i verdens søkelys nå, men man må huske at sionismen og opprettelsen av Israel ikke er årsaken til antisemittismen, men snarere konsekvensen av den etter århundrer med forfølgelser.

Massakrer av jøder har skjedd med nådeløs regelmessighet i både muslimsk og kristen middelalder: Seks tusen ble massakrert i Fez i 1033, flere tusen i almoravidenes Granada i 1066, samtlige 150 jøder i York i 1190 og tusenvis i Spania i 1391. På 1800- og 1900-tallet ble ytterligere tusener drept i pogromer i Russland og Øst-Europa. Selv etter nazistenes drap på seks millioner jøder under holocaust ble 42 hjemvendte jøder fra konsentrasjonsleirer og Sovjetunionen drept i Kielce i Polen.

Den 7. oktober 2023 rammet katastrofen igjen, denne gangen i Israel, landet mange jøder hadde søkt tilflukt i. Hamas sitt terrorangrep på lokalsamfunn, en musikkfestival og militærbaser drepte over 1 400 israelere – de fleste sivile, inkludert babyer, utviklingshem-

mede og eldre. Dagen beskrives som den blodigste for det jødiske folk siden holocaust og rokker fundamentalt ved jødernes følelse av trygghet i Israel og i resten av verden. Israels regjering kan kritiseres for mange forhold, men slike terroraksjoner krever kun fordømmelse og sympati for de uskyldige ofrene.

Likevel ble det i dagene etter massakren klart at drap på jøder virker oppmuntrende, snarere enn begrensede, på antisemittismen. I Europa og USA ble det meldt om en kraftig økning i antisemittiske hendelser. Demonstranter i New York holdt plakater med hakekors og jublet da appellanten skrøt av at Hamas hadde «drept noen hipstere» på en musikkfestival. I Australia ropte demonstranter «gass jødene», og i London ble jødiske eiendommer ramponert.

I Norge ble støttemarkeringen for Israel foran Stortinget 15. oktober 2023 møtt med antisemittiske tilrop på arabisk fra motdemonstranter, som oversatt betyr «Khaybar, Khaybar, O jøde, Muhammeds hær vil returnere», en henvisning til Muhammeds hær som massakrerte og deporterte jøder i Khaybar i dagens Saudi-Arabia i det syvende århundre. Dagbladets leder 21. oktober 2023 kom med antisemittiske stereotypier om at jøder er spesielt hevngjerrige, og at jøder tror de er et utvalgt folk, noe som i århundrer har blitt brukt som begrunnelse for jødeforfølgelser.

Det Mosaiske Trossamfund (DMT) melder om at norske jøder etter 7. oktober 2023 opplever en økning i negative hendelser uten sidestykke i en generasjon, bl.a. avrevne mezuzer på jødernes hus, oppskårne barnevognshjul, noen som ringer på om natten og prøver å åpne døren mens de roper truende, og en ungdomsskolegutt som ble truet med at huset hans skulle bli bombet. Under demonstrasjonen til støtte for sivile ofre på begge sider ble en jødisk deltaker med israelsk og pales-

tinsk flagg truet og dyttet og måtte forlate stedet med hjelp av politiet.

Samtidig kan man lese i regjeringens forslag til statsbudsjett at handlingsplanen mot antisemittisme, som ble enstemmig vedtatt i Stortinget i 2015 etter forslag fra Kristelig Folkeparti, er skrinlagt. Noen av tiltakene i planen blir riktignok videreført, men handlingsplanen blir ikke videreført med nye grep. Evalueringen av handlingsplanen, derimot, foretatt av Proba samfunnsanalyse for Kommunal- og distriktsdepartementet, viser at tiltakene i planen har vært virkningsfulle, og at det er et stort behov for å vedta en ny handlingsplan med nye tiltak (Proba samfunnsanalyse, Rapport 2023-11 Evaluering av handlingsplaner mot antisemittisme).

Antisemittisme i Norge

De antisemittiske hendelsene her hjemme siden 7. oktober 2023 er ikke isolerte historier eller noe nytt i Norge, der Grunnloven i sin tid nektet jødene adgang til riket. Siden årtusenskiftet har antisemittismen på nytt blitt et økende problem. Antisemittisme kan defineres som fiendtlige holdninger og handlinger rettet mot jøder eller det som oppfattes som jødisk, basert på bestemte forestillinger om jøder.

Befolkningsundersøkelsen til Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) fra 2022 viser at negative holdninger til jøder i befolkningen samlet sett har blitt redusert siden forrige undersøkelse i 2017, men at fordommer mot og stereotypiske holdninger til jøder holder seg stabile. Nesten én av ti nordmenn har «utpregede fordommer» mot jøder og mener at «jøder selv har mye av skylden for at de blir forfulgt» (HL-senteret 2022, Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022 – Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse).

Tallet på jøder som rapporterer om negative opplevelser og diskriminering, øker, ifølge undersøkelsen. Hele syv av ti norske jøder holder sin religiøse tilhørighet skjult av frykt for negative reaksjoner, «jøde» brukes fortsatt som skjellsord, og synagogene i Oslo og Trondheim har strenge sikkerhetstiltak på bakgrunn av trusler fra høyreekstreme og islamister.

Antisemittismen finnes i ulike miljøer i Norge i dag, blant annet hos nynazister og høyreekstreme. Antall personer som uttrykker støtte til høyreekstreme terroraksjoner, har økt, og ved inngangen til 2023 vurderte Politiets sikkerhetstjeneste (PST) det som mulig at personer i høyreekstreme og ekstreme islamistiske miljøer ville forsøke å utføre et terrorangrep mot Norge i løpet av året. Ifølge Senter for ekstremisme ved Universitetet i Oslo har det høyreekstreme miljøet blitt svekket og radikalisert etter 22. juli 2011.

En annen utfordring handler om at kritikk av Israels politikk kan gå over i jødefiendtlige holdninger, for eksempel ved at jøder i Norge holdes ansvarlig for Israels

handling. Når Israel sammenliknes med Nazi-Tyskland, oppfattes dette av flertallet av europeiske jøder som antisemittisk (FRA European Union Agency for Fundamental Rights 2018, Experiences and perceptions of antisemittism. Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU). Derfor er det et problem at én av tre nordmenn støtter påstanden «Israel behandler palestinerne like ille som jødene ble behandlet under 2. verdenskrig», ifølge HL-undersøkelsen. I evalueringen av handlingsplanen mot antisemittisme peker mange også på at jødiske menigheters dialog med Den norske kirke om Israel–Palestina-konflikten er problematisk, og at gamle fiendebilder kan leve videre i nye former.

En tredje utfordring er knyttet til at norske muslimer har mer negative holdninger til jøder enn befolkningen for øvrig, ifølge HL-undersøkelsen. Dette har trolig sammenheng med den utbredte og institusjonaliserte antisemittismen i muslimske land i Midtøsten, som mange av Norges muslimer har bånd til (ADL GLOBAL 100: An Index of Antisemittism).

Forslag om en ny handlingsplan mot antisemittisme

Proba samfunnsanalyses evaluering av handlingsplanen mot antisemittisme fra 2016 til 2023, utført for Kommunal- og distriktsdepartementet, konkluderer med at planens tiltak har vært vellykkede og svart på utfordringene – faktisk i en slik grad at planen har inspirert andre land. Evalueringen viser at det er et bredt ønske om en ny plan, fordi antisemittisme er et særegent og gjenstridig problem som krever kontinuerlig innsats og samordning av flere statlige aktører. Forslagsstillerne er enige i dette og mener det er viktig å utarbeide en ny plan for å sende et politisk signal om at antisemittisme tas på alvor, og for å forplikte myndighetene til nødvendig innsats. Forslagsstillerne understreker at det er viktig å videreføre den opprinnelige planens tiltak, samtidig som det er behov for nye tiltak på flere områder.

Skolen

Da Kristelig Folkeparti i 2015 tok initiativ til den opprinnelige planen, var det ut fra en erkjennelse om at kunnskap og informasjon er nøkkelen til forståelse og respekt, og tiltak i lærerutdanningen og skolens læreplan sto sentralt (Dokument 8:81 S (2014–2015)). Den endelige planen inneholdt tiltak i skolen som evalueringen vurderer som nyttige, dvs. ordningen med jødiske veivisere der unge jødiske nordmenn besøker videregående skoler, Dembra (kurs, veiledning og nettressurser for lærere og lærerutdannere) og Dembra for lærerutdanningen. Forslagsstillerne mener at dialog og menneskemøter er en svært effektiv måte å endre holdninger og formidle kunnskap på. Forslagsstillerne me-

ner at ordningene med skoleklasser som besøker synagogene, og jødiske veivisere som besøker skolene, bør styrkes.

For å nå ut til alle barn er det også avgjørende å styrke Dembra for lærerutdanningen, slik også evalueringen anbefaler, for å gi alle lærerstudenter kunnskap om antisemittisme og hvordan det kan forebygges. Forslagsstillerne understreker at dette ikke må gå på bekostning av Dembras øvrige arbeid.

Forslagsstillerne vil videre foreslå at antisemittisme blir et eget tema i læreplanen, noe også evalueringen trekker frem. I dag er læreplanene og kompetansemålene vage og uklare, og antisemittisme er ikke nevnt i noen deler av læreplanverket. Dette er uheldig fordi antisemittisme er et komplisert og ofte kontroversielt tema å ta opp. Læreplanenes uklarhet kan dermed føre til at antisemittisme tolkes ut av planen, og at lærerne avstår fra å ta opp temaet. Forslagsstillerne mener også at jødisk liv og kultur bør tematiseres i barneskolen, for eksempel gjennom kulturinnslag.

Forskning

Evalueringen slår fast at handlingsplanen trolig har hatt stor betydning for forskningen på antisemittisme gjennom finansiering av forskningsprogrammer og -prosjekter. Forslagsstillerne mener at det nå er behov for en sterkere satsing på formidling av forskningen, både i form av å etablere eksplisitte føringer og kriterier for formidlingsaktivitet og utlysning og tildeling av forskningsmidler og en styrking av formidling av funn fra forskningen til førstelinjen (lærere, politi, journalister mv.).

Forslagsstillerne vil også støtte forslaget fra Det Mosaiske Trossamfund (DMT) om et professorat i jødiske studier ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Det finnes ikke noe akademisk fagmiljø i Norge innen jødiske studier. DMT mener at spisskompetanse på jødiske studier kan ha avgjørende betydning for jødisk liv i Norge og for det norske storsamfunnet. Forslagsstillerne er enige i dette. Et slikt norsk kompetansesenter vil kunne ha effekt på lærebøker, lærerutdanning, presteutdanning og andre positive ringvirkninger.

Etterforskning av hatkriminalitet

Forslagsstillerne understreker at ytringsfriheten er en grunnleggende forutsetning for et fritt og velfungerende demokrati, og at takhøyden for ytringer skal være høy. Samtidig mener forslagsstillerne at det er viktig at hatefulle ytringer som oppfordrer til vold mot enkeltpersoner eller -grupper, må etterforskes.

Ett eksempel er Israelsmarkeringen på Eidsvollsplass 15. oktober 2023, der motdemonstranter kom med det antisemittiske Khaybar-tilropet. Tilropet er en oppfordring til etnisk rensing, drap og folkemord, men det ble ikke nevnt i dekkningen til de store mediehusene,

ei heller er forslagsstillerne kjent med at politiet har foretatt seg noe. Det er nedslående. Da Khaybar-tilropet ble brukt under en Palestina-demonstrasjon i London nylig, fikk dette bred dekning i britiske medier, og politiet arresterte to kvinner under mistanke om hatkriminalitet.

Et annet eksempel er uttalelsene som imam Noor Ahmad Noor, en sentral skikkelse i Drammen og omegn tros- og livssynsforum og i organisasjonen Minhaj-ul-Quran, publiserte på sin åpne Facebook-side i november 2019 på urdu: «Hitler sparte noen jøder slik at verden kan vite hvor ond denne nasjonen er, og hvorfor det er nødvendig å drepe dem.» 15. mai 2021 publiserte Noor et liknende innlegg på urdu: «Israel er en djevel. Hitler drepte ikke alle og lot noen leve slik at verden kan se hvordan de setter menneskeheten i fare når de er i live». Noor ble anmeldt av Hans-Christian Holm, men i 2022 mente politiet at uttalelsene ikke var straffbare. Først i 2023 ble imamen dømt, til 60 dagers betinget fengsel og en bot på 12 000 kroner. I evalueringen av handlingsplanen peker mange av informantene på at det kan være en berøringsangst knyttet til denne formen for hatkriminalitet, og mange jødiske nordmenn er skuffet over myndighetenes og rettsvesenets håndtering av slike saker.

Jødehatet er en så inngrodd og særegen trussel mot demokratiet at det krever den samordningen og forpliktelsen som bare en ny handlingsplan kan gi. Planen må legge til rette for mer kunnskap, flere menneskemøter og tydeligere reaksjoner på hatkriminalitet fra politiet og storsamfunnet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en ny handlingsplan mot antisemittisme.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke bevilgningen til ordningen Jødiske veivisere i regi av Det Mosaiske Trossamfund i revidert nasjonalbudsjett 2024.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke bevilgningen til Dembra i lærerutdanningen i revidert nasjonalbudsjett 2024, slik at kunnskap om antisemittisme når ut til alle lærerstudenter. Økningen skal ikke gå ut over Dembras øvrige arbeid.
4. Stortinget ber regjeringen gjøre antisemittisme til et eget tema i læreplanen i skolen, slik at alle elever får undervisning om antisemittisme.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at jødisk liv og kultur tematiseres i læreplanen for barneskolen, for eksempel gjennom kulturinnslag.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at det etableres eksplisitte føringer og kriterier for formidlingsaktivitet i utlysning og tildeling av forskningsmidler når det gjelder antisemittisme og jødedom. Føringene må omfatte formidling av forskningsfunn til yrkesgrupper som lærere, politi, journalister mv.
7. Stortinget ber regjeringen etablere et professorat i jødiske studier ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo.
8. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet får økt kompetanse på antisemittisme.
9. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet prioriterer hatkriminalitet, herunder antisemittisme.

8. november 2023

Olaug Vervik Bollestad

Dag-Inge Ulstein

Kjell Ingolf Ropstad